

TEMELJNI PROGRAM USPOSABLJANJA

**SVETOVALCEV ZA RAZVOJ
KAKOVOSTI V
IZOBRAŽEVANJU ODRASLIH**

ANDRAGOŠKI CENTER SLOVENIJE

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA IZOBRAŽEVANJE,
ZNANOST IN ŠPORT

Andragoški center Republike Slovenije
Slovenian Institute for Adult Education

Naložba v vašo prihodnost
OPERACIJO DELNO FINANCIRA EVROPSKA UNIJA
Evropski socialni sklad

ZBIRKA PROGRAMOV ANDRAGOŠKEGA USPOSABLJANJA IN SPOPOLNJEVANJA ANDRAGOŠKEGA CENTRA SLOVENIJE

Program: **TEMELJNI PROGRAM USPOSABLJANJA SVETOVALCEV ZA RAZVOJ KAKOVOSTI V IZOBRAŽEVANJU ODRASLIH**

Leto nastanka programa: 2004

Leto zadnje revizije programa: 2012

Leto prenehanja programa: program se še izvaja

Jezikovni pregled: Vlasta Kunej

DTP: Ksenija Konvalinka

Objava: http://izobrazevanje.acs.si/programoteka_as/

Pripravo revizije programa in objavo na spletu sta financirala Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport Republike Slovenije. Projekt se izvaja v sklopu **Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007–2013**, razvojne prioritete **Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja** in prednostne usmeritve **Izboljševanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja**.

SPLOŠNI DEL

1. IME PROGRAMA

Temeljni program usposabljanja svetovalcev za razvoj kakovosti izobraževanja odraslih

2. UTEMELJENOST PROGRAMA

V Sloveniji smo večinoma že razrešili vprašanje formalne izobraženosti prebivalstva. V zadnjih desetletjih je veliko več mladih kot prej pridobilo univerzitetno izobrazbo, zelo se je zvečal delež prebivalstva s srednješolsko izobrazbo, razvojna gibanja se izboljšujejo vsaj pri osnovnošolski izobraženosti prebivalstva. Res je, da z doseženim še ne moremo biti zadovoljni – med srednješolsko izobraženimi je še vedno preveč tistih, ki imajo zgolj dveletno ali triletno srednješolsko izobrazbo, še vedno je preveč tistih, ki nimajo uspešno končane osnovne šole, kažejo se tudi strukturna neskladja. Šolski sistem ustvarja preveč poklicnih profilov, po katerih ni povpraševanja na trgu dela. Ne glede na opisano problematiko pa je v Sloveniji, tako kot v drugih državah, danes v ospredju vprašanje kakovosti znanja – če bi povedali poenostavljeno: zanima nas, ali je za formalnim aktom (diplomo, spričevalom) znanje, ki narodu, državi obeta ekonomsko, socialno, družbeno uspešen razvoj, posamezniku pa uspešno poklicno pot, zmožnost ustvarjalnega uveljavljanja v poklicnem in družbenem življenju, pa tudi njegovo osebno samouresničitev. Lahko rečemo, da je danes to eno izmed osrednjih (samo)spraševanj vseh izobraževalnih sistemov v svetu – kako, s katerimi prijemi zagotoviti, da bo izobraževalna dejavnost zagotavljala dovolj kakovostno znanje. Odgovori na to temeljno dilemo so različni: od tega, da država določa natančne standarde, ki jih je treba doseči, in tudi poti do teh standardov – njihovo uresničevanje pa je podrejeno nadzoru, ki ima lahko tudi kaznovalne ukrepe – do prepuščanja učinkovanja trga dela oziroma izobraževalnega trga, kjer naj bi potekala selekcija med slabimi in dobrimi izvajalci izobraževanja. Med temi iskanji se zdi danes še najučinkovitejša kombinacija med nacionalno opredeljenimi standardi in kurikuli v javnem izobraževanju, zunanjo presojo nekaterih temeljnih mednarodnih ali nacionalnih standardov kakovosti izobraževanja in samoevalvacijo, ki jo izpeljuje izvajalec izobraževanja.

Če razmišljamo, zakaj je v teh konceptih tolikšen poudarek na samoevalvaciji, ki temelji na samopresoji posameznika/kolektiva – to pri nekaterih zbuja dvom o nepristranskosti in poštenosti ocenjevanja – potem nas ne samo teorija, pač pa tudi praksa uči, da ima prav samoevalvacija v presojanju kakovosti veliko moč. Zakaj? Prav gotovo zato, ker so v te procese vpleteni profesionalci, ki delajo v izobraževalnih kolektivih ter dobro poznajo stroko in okoliščine, v katerih poteka izobraževanje, in potrebe različnih uporabnikov – interesnih skupin. Zunanji evalvatorji so sicer tudi izvedenci, a ne morejo tako natančno poznati prav vseh strok in procesov, ki potekajo v nekem kolektivu. Močan vzvod samoevalvacije je tudi odgovornost posameznika in njegova želja po razvoju lastnega dela, včasih tudi produktivna tekmovalnost z drugimi v okolju ali širše. Tretji vidik, na katerem temelji samoevalvacija, pa je dejstvo, da še tako izkušen zunanji evalvator ne more dobiti vpogleda v vse potankosti procesov in izidov, kot jih ima lahko nekdo, ki je del tega kolektiva, ki dela s tem kolektivom dalj časa.

Seveda bi se slepili, če ne bi priznali, da imajo samoevalvacije tudi pasti, zlasti v namernem prikazovanju boljših dosežkov, kot so v resnici, v (pre)hitrem zadovoljstvu z nekaterimi procesi, v »spregledovanju« nečesa, kar ni, pa bi moralo biti, pa se posamezniki s tistim strokovno ali osebno ne strinjajo, pa tudi s tem, da posamezniki neko področje, ki ga presojuje,

premalo strokovno obvladajo, ne poznajo najnovejših dognanj stroke, in nekatere pojave ocenjujejo kot dobre, čeprav v resnici niso takšni. Ne gre zanemariti tudi rigidnosti posameznikov, njihovega vztrajanja pri ustaljenih postopkih in tudi strahu pred spremembami, zaradi česar bi se lahko oblikovale ocene, ki ne bi vodile k nobenim spremembam (Če je bilo doslej tako v redu, zakaj bi to spreminjali?).

Ne glede na vse opisano pa se je samoevalvacija izkazala vseeno kot močan vzvod za doseganje kakovosti izobraževanja, zato se uporablja v številnih državah. Tako je tudi v Sloveniji, kjer je samoevalvacija močan vzvod zagotavljanja kakovosti v različnih delih izobraževanja.

V izobraževanju odraslih že od leta 1999 razvijamo svoj model samoevalvacije – Ponudimo odraslim kakovostno izobraževanje – POKI, ki temelji oziroma je kompatibilen z vodilnimi koncepti na ravni Evropske unije in modeli, ki jih v Sloveniji vpeljujemo v druge dele vzgojno-izobraževalnega sistema. V prakso smo ga prvič vpeljali leta 2001, doslej ga je vpeljalo in uporabljalo 74 izobraževalnih organizacij za izobraževanje odraslih. Model samoevalvacije se je izkazal kot uresničljiv in uporabniki so o njem menili, da je primeren (glej Razvoj kakovosti izobraževanja odraslih – notranje in zunanje presojanje kakovosti: 2008¹).

Na podlagi poznavanja razmer doma in v tujini smo že pred vpeljevanjem modela POKI v prakso presodili, da tega ni mogoče storiti, če izobraževalnih organizacij ne podpremo s sistematičnim usposabljanjem, ki bi podprlo izpeljavo celotnega cikla ene samoevalvacije, saj je samoevalvacija metodološki proces, ki ga je treba poznati in obvladati, če želimo z njeno pomočjo dobiti zanesljive, objektivne in preverljive podatke. Menili smo, da tega znanja v izobraževalnih kolektivih ni dovolj, zdaj že več kot desetletna praksa pa je to tudi potrdila. Za vse izobraževalne organizacije, ki so želele vpeljati model samoevalvacije POKI v svoje okolje, smo organizirali dveletno akcijsko usposabljanje, ki je podpiralo izobraževalne organizacije pri opredeljevanju lastne kakovosti, različnih procesih presojanja kakovosti (na podlagi kvalitativnih in kvantitativnih metod) in razvoju kakovosti na podlagi ugotovitev samoevalvacije.

Izkazalo pa se je, da niti to ni bilo dovolj, pač pa so izobraževalne organizacije potrebovale pri izpeljavi posameznih faz tudi svetovalno pomoč. V začetni fazi vpeljevanja modela samoevalvacije POKI je bilo dovolj, da je bila svetovalna pomoč zagotovljena le na enem mestu (Andragoški center Slovenije). Ko pa je bilo takih izobraževalnih organizacij vse več, svetovalna podpora, ki jo je dotlej izpeljeval Andragoški center, ni več zadostovala, ker nismo mogli zadostiti vsem potrebam in je bil Andragoški center za nekatere izobraževalne organizacije lokalno preveč oddaljen.

Rešitev smo našli v postavitvi omrežja svetovalcev za razvoj kakovosti izobraževanja odraslih (skrajšano tudi: svetovalci za kakovost). To omrežje sestavljajo posamezniki iz različnih izobraževalnih organizacij, ki so ob vpeljevanju modela POKI dejavno sodelovali v vseh procesih tega vpeljevanja in so se za to tudi posebej usposabljali, pozneje pa prevzamejo v svoji organizaciji vlogo svetovalca za razvoj kakovosti izobraževanja odraslih. To so osebe, ki imajo več izvedenskega znanja o presojanju in razvijanju kakovosti izobraževanja odraslih in so tako v pomoč vodstvu izobraževalne organizacije, njeni komisiji za kakovost pa tudi posameznim učiteljem in drugim strokovnim delavcem.

Pri tem je treba upoštevati, da bodo naloge svetovalcev za razvoj kakovosti izobraževanja odraslih povečini opravljali učitelji ali strokovni delavci ter vodstveno osebje, za katere lahko predvidevamo, da imajo dovolj teoretičnega in praktičnega znanja s področja izobraževanja odraslih, niso se pa niti v svojem dodiplomskem študiju, velika večina pa tudi ne pozneje

1 Možina, T., Klemenčič, S. (2008): Razvoj kakovosti izobraževanja odraslih – notranje in zunanje presojanje kakovosti. Ljubljana: Andragoški center Slovenije.

posebej izobraževali na področju samoevalvacije in kakovosti. Tudi tisti, ki so morda že pridobili znanje iz samoevalvacije in kakovosti, pa večinoma nimajo specialističnega znanja, povezanega s svetovanjem za kakovost v izobraževalnih organizacijah za odrasle, saj doslej možnosti za tovrstno usposabljanje v Sloveniji še ni bilo.

Na teh razlogih temelji pričujoči program usposabljanja, njegov temeljni namen pa je, da si prihodnji svetovalci za razvoj kakovosti izobraževanja odraslih pridobijo znanje in kompetence za samostojno opravljanje svetovalne dejavnosti za razvoj kakovosti v izobraževanju odraslih.

3. CILJNA SKUPINA

Ciljna skupina so strokovni delavci, ki v izobraževalnih organizacijah delujejo v izobraževanju odraslih in se odločijo, da bodo del svoje delovne (učne) obveznosti namenili delu svetovalca za razvoj kakovosti izobraževanja odraslih. To so lahko:

- ▶ vodje izobraževanja odraslih ali programskih področij,
- ▶ učitelji izobraževanja odraslih,
- ▶ drugo strokovno osebje, ki dela v izobraževanju odraslih.

Izjemoma se za svetovalce za razvoj kakovosti izobraževanja odraslih usposablja tudi vodstveno osebje, čeprav je treba v takih primerih presoditi, ali je povezava vloge vodilne osebe in svetovalca za razvoj kakovosti izobraževanja odraslih sploh mogoča in smiselna. Presoja temelji na proučitvi razmer v konkretni izobraževalni organizaciji.

Pričakovati je mogoče, da bodo imeli kandidati za svetovalca za razvoj kakovosti izobraževanja odraslih:

- ▶ večinoma univerzitetno izobrazbo,
- ▶ različno vrsto izobrazbe,
- ▶ različne izkušnje z izobraževanjem odraslih,
- ▶ različno znanje in izkušnje s področja menedžmenta in vodenja projektov.

Pričakovati je mogoče tudi naslednje njihove lastnosti:

- ▶ zavzetost za spreminjanje, razvijanje, vpeljevanje strokovnih novosti,
- ▶ ugled med sodelavci,
- ▶ sposobnost komuniciranja,
- ▶ pripravljenost opravljanja dodatnega dela.

4. CILJI/KOMPETENCE

Temeljni namen programa je usposabljanje osebja, ki bo v izobraževalni organizaciji opravljal naloge svetovalca za razvoj kakovosti izobraževanja odraslih, in sicer dajanje svetovalne pomoči v različnih fazah procesov opredeljevanja, presojanja in razvijanja kakovosti.

Udeleženci:

- ▶ se seznanijo z vlogo in nalogami svetovalca za razvoj kakovosti izobraževanja odraslih,
- ▶ se seznanijo z etičnim kodeksom svetovalca za razvoj kakovosti izobraževanja odraslih in načeli svetovalnega dela,

- ▶ se usposobijo za svetovalno delo pri opredeljevanju kakovosti – oblikovanje vizije, poslanstva, skupnih vrednot in dolgoročnih ciljev razvoja kakovosti izobraževanja odraslih,
- ▶ se usposobijo za svetovalno pomoč in dajanje kakovostnih povratnih informacij pri načrtovanju in izpeljevanju presojanja kakovosti izobraževanja odraslih z uporabo metod in tehnik samoevalvacije po modelu POKI,
- ▶ se usposobijo za svetovalno pomoč in dajanje kakovostnih povratnih informacij pri načrtovanju vpeljevanja izboljšav kakovosti izobraževanja odraslih in za svetovanje pri njihovem vpeljevanju v prakso,
- ▶ si pridobijo spretnosti svetovanja pri notranjem motiviranju zaposlenih za kakovost,
- ▶ se usposobijo za svetovanje izobraževalnim organizacijam pri določanju najpomembnejših »interesnih skupin« in pri ustvarjanju in vzdrževanju kakovostne komunikacije in dialoga z njimi, kar zadeva vprašanja kakovosti,
- ▶ se seznanijo s pomenom dejavnosti informiranja izobraževalnih organizacij o formalnih zahtevah, povezanih s skrbjo za kakovost izobraževanja odraslih v izobraževalnih organizacijah (zakonodaja, pravilniki, odredbe),
- ▶ se seznanijo s pomenom dejavnosti informiranja izobraževalnih organizacij o dogajanjih v zvezi s kakovostjo na evropski in svetovni ravni ter se seznanijo, kako lahko sodelujejo v teh dogajanjih.

5. TRAJANJE PROGRAMA

Program traja 40 pedagoških ur.

6. POGOJI ZA VKLJUČITEV V PROGRAM, PRIZNAVANJE ŽE PRIDOBLENEGA ZNANJA, POGOJI ZA NAPREDOVANJE, POGOJI ZA DOKONČANJE PROGRAMA

Pogoji za vključitev

V program usposabljanja se lahko vključijo:

- ▶ vodje izobraževanja odraslih ali programskih področij iz različnih vrst izobraževalnih organizacij, ki izpeljujejo izobraževanje odraslih,
- ▶ učitelji izobraževanja odraslih,
- ▶ drugo strokovno osebje, ki dela v izobraževanju odraslih.

Izjemoma se lahko vključijo tudi vodstveni in vodilni delavci iz izobraževalnih organizacij, ki izpeljujejo izobraževanje odraslih, če razmere v konkretni izobraževalni organizaciji omogočajo povezavo teh vlog, to pa mora izobraževalna organizacija posebej utemeljiti.

Kandidati morajo imeti:

- ▶ univerzitetno izobrazbo, lahko različnih vrst,
- ▶ vsaj petletne izkušnje z izobraževanjem odraslih,
- ▶ izkušnje s presojanjem in razvijanjem kakovosti v izobraževanju odraslih (sodelovanje pri projektu POKI ali druge izkušnje in dosežki s presojanjem kakovosti izobraževanja odraslih),

- ▶ končano usposabljanje v okviru programa POKI ali vsaj 50 pedagoških ur drugega usposabljanja za presojanje in razvijanje kakovosti.

Priznavanje že pridobljenega znanja

Priznavanje v tem programu ni mogoče.

Pogoji za napredovanje

Posebnih pogojev za napredovanje v programu ni.

Pogoji za dokončanje

Pogoji za dokončanje programa so:

- ▶ osemdesetodstotna udeležba pri organiziranem usposabljanju,
- ▶ dejavno sodelovanje med usposabljanjem,
- ▶ priprava gradiva in izpeljava opravil za svetovalno delo, kakor so opredeljene v vsakokratni izvedbi Programa usposabljanja za svetovalce za razvoj kakovosti v izobraževanju odraslih.

7. OBVEZNI NAČINI PREVERJANJA IN OCENJEVANJA ZNANJA

Preverjanje znanja poteka med izpeljavo programa usposabljanja:

- ▶ opazuje in vrednoti se udeležbenčevo sodelovanje v programu: njegovi nastopi, diskusijski in drugi prispevki plenarno ali pri delu v manjših skupinah – iniciativnost, izvirnost pobud pri reševanju problemov, premišljenost in utemeljenost predlaganih rešitev ali diskusijskih prispevkov;
- ▶ vrednotijo se izdelki/gradivo, ki jih v skladu z navodili izvajalcev programa posameznik pripravi z upoštevanjem konkretnih potreb in razmer v svoji izobraževalni organizaciji;
- ▶ ocenjujeta se način in kakovost izpeljanih opravil, ki jih kandidat izpelje v svoji izobraževalni organizaciji v skladu z navodili izvajalcev programa.

POSEBNI DEL

8. ORGANIZACIJA IZOBRAŽEVANJA

Usposabljanje je organizacijsko načrtovano v skupinah od 10 do največ 20 udeležencev.

Neposredno učenje v učni skupini poteka v obliki delavnic in predavanj. Praviloma je program razporejen na pet delov, poteka pa v obdobju do enega leta. Zaporedje posameznih delavnic ni povsem določeno, pri vsakokratni izvedbi se prilagaja ciljni skupini.

Poleg organiziranega usposabljanja se program izpeljuje tudi v obliki vodenega samoizobraževanja tako, da udeleženci prejmejo navodila za samostojno delo. Ob samostojnem delu imajo na voljo konzultacije in svetovalno pomoč.

Usposabljanje poteka v prostorih, ki so primerni za izobraževanje odraslih in omogočajo delo v večjih ali manjših skupinah. Na voljo morajo biti vsaj osebni računalnik za predavatelje z dostopom do interneta, prikazovalnik LCD, flip chart.

9. SKLOPI/PREDMETNA PODROČJA/PREDMETNIK/TEME

Program sestavljajo naslednje teme:

TEMA	TRAJANJE v pedagoških urah
Uvod v program in predstavitev projekta Svetovalci za kakovost	2
Svetovalac za razvoj kakovosti v izobraževanju odraslih – njegova vloga in naloge	6
Temeljna načela, etika, vrste in načini svetovalnega dela za razvoj kakovosti v izobraževanju odraslih	4
Timsko delo za razvoj kakovosti izobraževanja odraslih	4
Svetovalac za razvoj kakovosti v izobraževanju odraslih in komunikacija v kolektivu in zunaj njega v zvezi s kakovostjo	4
Izbirne vsebine	12
Notranji sistem kakovosti v izobraževalni organizaciji ter listina kakovosti	4
Kakovost izobraževanja odraslih na spletu	4
SKUPAJ	40

10. LISTINA

Udeleženci prejmejo **po koncu programa ob izpolnjevanju pogojev**, ki jih predvideva, **potrdilo Ministrstva za izobraževanje, znanost in šport o profesionalnem usposabljanju strokovnih delavcev v vzgoji in izobraževanju**. V njem so navedeni: ime in sedež izvajalca, naziv potrdila, številka potrdila, podatki o prejemniku potrdila (ime in priimek, datum rojstva), čas izpeljave programa, vrsta programa, ime programa, trajanje programa, število pridobljenih točk, podpis odgovorne osebe, kraj in datum izdaje potrdila, žig ACS.

Udeleženci poleg potrdila Ministrstva za izobraževanje, znanost in šport pridobijo tudi **prilogo ACS k potrdilu Ministrstva za izobraževanje, znanost in šport o profesionalnem usposabljanju strokovnih delavcev v vzgoji in izobraževanju**. Priloga ima naslednje podatke: naziv potrdila/priloge, številka potrdila/priloge, podatki o prejemniku potrdila/priloge (ime in priimek, datum in kraj rojstva), ime programa, vsebina programa, trajanje programa v celoti, trajanje delov programa, podatek, da je kandidat izpolnil pogoje za dokončanje programa, vrsta in vsebina preverjanja znanja, ime in priimek ter podpis vodje programa usposabljanja ali spopolnjevanja, ime in priimek ter podpis direktorja ACS, kraj in datum izdaje potrdila/priloge, žig ACS.

Če zaradi posebne narave učne skupine ne izdamo potrdila Ministrstva za izobraževanje, znanost in šport o udeležbi na usposabljanju, izdamo udeležencem, ki so uspešno dokončali program, potrdilo ACS o uspešno dokončanem usposabljanju ali spopolnjevanju, ki vsebuje iste podatke, kot so v prejšnjem odstavku navedeni za Prilogo.

11. SESTAVLJAVCI PROGRAMA

Program sta sestavili Sonja Klemenčič in dr. Tanja Možina.

Pri oblikovanju kataloga znanja za posamezne teme so sodelovali tudi predavatelji za posamezno temo.